

College voor Toetsen en Examens

LATIJNSE TAAL EN CULTUUR VWO

VAKINFORMATIE STAATSEXAMEN 2019

V18.03.1

De vakinformatie in dit document is vastgesteld door het College voor Toetsen en Examens (CvTE). Het CvTE is verantwoordelijk voor de afname van de staatsexamens voortgezet onderwijs en draagt zorg voor de kwaliteit en het niveau van de examens.

De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is belast met de praktische uitvoering en organisatie van de staatsexamens. Met vragen over deze vakinformatie kunt u contact opnemen met de afdeling Examendiensten van DUO: (050) 599 89 33 of staatsexamens@duo.nl.

Inhoud

1 Kernpunten	5
2 Centraal examen	5
3 College-examen	6
4 Schema examenstof	9
Bijlage 1 Beschrijving examenstof	10
Bijlage 2 Pensum	12
Bijlage 3 Voorblad	14
Bijlage 4 Hulpmiddelen	15
Bijlage 5 Tips	16

[top](#)

1 Kernpunten

- Het examen bestaat uit een centraal schriftelijk examen en een mondeling college-examen.
- De kandidaat moet uiterlijk 1 april 2019 een [verslag](#) van de gekozen activiteit voor het college-examen in tweevoud indienen bij: [DUO Examendiensten VHV](#). Voor het examen neemt de kandidaat een eigen exemplaar mee.
- De kandidaat mag een [Latijn-Nederlands woordenboek](#) met grammaticaoverzicht bij het examen gebruiken. Dit moet zelf meegebracht worden.
- Tips voor dit examen staan in [bijlage 5](#).
- De berekening van het eindcijfer staat in een [overzicht](#).

2 Centraal examen

Het centraal examen bestaat uit een schriftelijk examen. De [examenstof](#) betreft:

- [reflectie](#) op klassieke teksten
- [reflectie](#) op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur
De kandidaat moet aantonen door de bestudering van de Latijnse en klassieke, vertaalde teksten tegen de achtergrond van de antieke cultuur:
 - onderwerpen te kunnen actualiseren die voortvloeien uit een confrontatie tussen deze teksten en eigentijdse ontwikkelingen;
 - de eigentijdse cultuur te kunnen plaatsen in het perspectief van de klassieke traditie waarin Europa staat.
- zelfstandige [oordeelsvorming](#):
De kandidaat moet een beargumenteerde reactie kunnen formuleren op de inhoud van voorgelegde teksten en andere cultuuruitingen (uit de Oudheid en latere tijden)

De examenstof wordt geëxamineerd aan de hand van een jaarlijks wisselend voorgeschreven [pensum](#) van Latijnse en uit het Latijn vertaalde teksten die zijn gekozen vanuit een thematische invalshoek. In de **syllabus 2019 Latijnse taal en cultuur** op [examenblad.nl](#) is de thematiek omschreven, tezamen met het benodigde referentiekader en de daarvoor relevante termen en begrippen.

Voor het centraal examen in 2019 is de kernauteur: Ovidius.

Genre: Epos en elegie

Aanbevolen edities: *Metamorphoses*, ed. R. Tarrant (Oxford 2004 [OCT]); *Tristia*, ed. S.G. Owen (Oxford 1915 [OCT]); *Heroides*, ed. E.J. Kenney, *Ovid, Heroides XVI-XXI* (Cambridge 1996 [Green & Yellow]).

Het pensum staat in [bijlage 2](#). Informatie over genre, taal en cultuur-historische context staat o.a. in de hierboven vermelde syllabus.

In het centraal examen komen de volgende onderdelen aan de orde:

- het vertalen van een niet tot het pensum behorende, geannoteerde Latijnse tekst uit het werk van de kernauteur;
- het beantwoorden van vragen over één of meer teksten uit het in het Latijn gelezen pensum;
- het beantwoorden van vragen over één of meer teksten uit het in vertaling gelezen pensum;
- het beantwoorden van vragen over één of meer niet tot het pensum behorende, uit het Latijn vertaalde teksten die inhoudelijk verwant zijn met de thematiek van het pensum en/of het beantwoorden van vragen over één of meer niet tot het pensum behorende teksten uit latere perioden, die inhoudelijk verwant zijn met de thematiek van het pensum.

Overzicht centraal examen

wat	- klassieke teksten - relatie antieke en latere Europese cultuur - zelfstandige oordeelsvorming
hulpmiddelen	basispakket en woordenboek(en)
tijdsduur	180 minuten
cijfer	A

3 College-examen

Het college-examen bestaat uit een mondeling examen van 40 minuten. De examenstof staat in het [Schema examenstof](#).

Direct vóór het mondeling examen krijgt de kandidaat gedurende 20 minuten de tijd om één of meer teksten uit het voorbereide de pensum te bestuderen. De kandidaat kan alvast de tekstpassage(s) vertalen en zich in de vragen bij de tekst(en) verdiepen. De door de kandidaat genoteerde vertaling, antwoorden en achtergrondkennis mogen gebruikt worden tijdens de zitting.

Voor de teksten zal geput worden uit het oeuvre van Cicero en Seneca.

Genre: filosofie

Rode draad: Gelukkig leven

Tekstedities:

Cicero: Tusculanae disputationes, M. Pohlenz, Leipzig 1918 (Bibliotheca Teubneriana); De officiis, M. Winterbottom, Oxford 1994 (Oxford Classical Texts); De republica, J.G.F. Powell, J.A. North, Oxford 2001 (Oxford Classical Texts) Seneca: W.D. Reynolds, L. Annaei Senecae Ad Lucilium epistulae morales, Oxford 1965 (brieven); W.D. Reynolds, L. Annaei Senecae dialogorum libri duodecim, Oxford 1977 (dialogen) (Oxford Classical Texts)

Het pensum staat in [bijlage 2](#).

Informatie over genre, taal en cultuur-historische context staat o.a. in de **syllabus 2018 Latijnse taal en cultuur**.

Het college-examen bestaat vervolgens uit:

1. **taalbeheersing**: de kandidaat vertaalt de tijdens de voorbereidingstijd bestudeerde tekstpassage(s) uit het pensum
2. **tekstbeheersing**: de kandidaat beantwoordt vragen over de vorm, inhoud en achtergrond van de tijdens de voorbereidingstijd bestudeerde tekstpassage(s) uit het pensum
3. de **klassieke** cultuur¹ en de doorwerking daarvan:
de kandidaat beantwoordt vragen over
 - a. **literaire, filosofische en cultuurhistorische aspecten** van de klassieke oudheid (tot 500 na Christus) – mede naar aanleiding van de tijdens de voorbereidingstijd bestudeerde tekstpassage(s) uit het pensum
 - b. het voorgeschreven onderwerp: **Paleis op de Dam**. Hierbij staat de **beeldtaal** van de klassieke oudheid zoals die in het Paleis op de Dam zichtbaar is, centraal. De vragen hebben betrekking op:
 - architectuur
 - verhalengoed
 - beeldende kunst
 - filosofieEen voorbereidend bezoek aan het Paleis is raadzaam, maar niet verplicht.
 - c. het **verslag van één activiteit** naar keuze, te kiezen uit:
 - een bezoek aan een museum over de klassieke oudheid
 - het bezoeken van een (opera)concert of een theateruitvoering die relatie heeft met de klassieke cultuur;
 - als achtergrondinformatie bestudeert de kandidaat hierbij
 - inhoud, vorm en uitvoeringspraktijk van de bezochte uitvoering
 - de relatie van deze uitvoering met de klassieke inhoud, klassieke vorm en klassieke uitvoeringspraktijk.

In het verslag van de gekozen activiteit moet aandacht worden besteed aan voorbereiding, ervaring en reflectie (hierbij komen de inhoudelijke aspecten van bijlage 1 - domeinen A en B - aan de orde).

De omvang van het verslag naar aanleiding van de activiteit moet minimaal twee en maximaal drie A4-tjes zijn (exclusief afbeeldingen, inhoudsopgave, noten en bronvermelding), getypt met standaard regelafstand en lettergrootte 12.

Dit aantal is exclusief het voorblad, waarvan in bijlage 3 een voorbeeld is gegeven.

Dit verslag dient **op papier in tweevoud** uiterlijk 1 april 2019 ingestuurd te zijn:

DUO Examendiensten VHV
Postbus 30158
9700 LK Groningen

¹ Bij een kandidaat die een staatsexamen aflegt in zowel Latijn als Grieks zal de cultuur-stof enkel bij het eerst afgelegde examen geëxamineerd worden en beoordeeld. Bij het tweede staatsexamen in de andere klassieke taal wordt dan de beoordeling van het eerste examen overgenomen. De tijd van het tweede examen zal in dat geval verkort worden tot 25 minuten.

Een eigen exemplaar neemt de kandidaat mee naar het examen.
 Als de kandidaat na 3 weken nog geen **ontvangstbevestiging** heeft ontvangen, moet hij contact opnemen met Examendiensten. Kandidaten die geen verslag hebben opgestuurd, worden niet opgeroepen voor het examen.
 De regeling voor het opsturen geldt alleen voor de staatsexamenkandidaten die niet op een vso-school zitten. Van de vso-kandidaten moet alles op 1 april 2019 gereed zijn, maar hoeft niets te worden opgestuurd.

Overzicht mondeling college-examen

wat	voorbereiding	toetsing taalbeheersing	toetsing tekstbeheersing	toetsing klassieke cultuur
hoe	tekst(en) vertalen en taalkundig en inhoudelijk toelichten	vertaling voorbereide tekstpassage(s)	beantwoorden van vragen over vorm, inhoud en achtergrond van de tijdens de voorbereidingstijd bestudeerde tekstpassage(s)	beantwoorden van vragen over de klassieke cultuur en de doorwerking daarvan
hulpmiddelen	basispakket en woordenboek(en)			
tijdsduur	20 minuten	ca. 25 minuten		ca. 15 minuten
cijfer		deelcijfer a	deelcijfer b	deelcijfer c

Overzicht berekening eindcijfer

wat	wegingsfactor	cijfer (afgerond op één decimaal)	eindcijfer (afgerond op een geheel getal)
centraal examen	1	A	0,5A + 0,5B
college-examen			
- deelcijfer a	0,4	B	
- deelcijfer b	0,4		
- deelcijfer c	0,2		

[terug naar top](#)

4 Schema examenstof

Latijnse taal en cultuur vwo		centraal examen	college-examen
Domein A: Reflectie op klassieke teksten en antieke cultuur	reflectie op klassieke teksten	X	X
	reflectie op antieke cultuur		X
Domein B: Reflectie op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur	<i>De kandidaat kan door de bestudering van de Latijnse en klassieke, vertaalde teksten tegen de achtergrond van de antieke cultuur:</i>		
	<ul style="list-style-type: none"> • onderwerpen actualiseren die voortvloeien uit een confrontatie tussen deze teksten en eigentijdse ontwikkelingen; • de eigentijdse cultuur plaatsen in het perspectief van de klassieke traditie waarin Europa staat. 	X	X
	<ul style="list-style-type: none"> • voorbeelden uit de receptiegeschiedenis herkennen, deze plaatsen in de context van de desbetreffende periode in de Europese cultuur en de van toepassing zijnde werkingsmechanismen noemen • cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen 		X
Domein C: Zelfstandige oordeelsvorming	<i>De kandidaat kan:</i>		
	een beargumenteerde reactie formuleren op de inhoud van voorgelegde teksten en andere cultuuruitingen (uit de Oudheid en latere tijden)	X	X
	cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen en daarover een beargumenteerd oordeel geven		X
Domein D: Oriëntatie op studie en beroep			X*
Domein E: Informatievaardigheden			X

* Oriëntatie op studie en beroep wordt alleen geëxamineerd in combinatie met een profielwerkstuk

Hierna volgt een [beschrijving](#) van de examenstof. Bij het bestuderen van de examenstof is het raadzaam gebruik te maken van een lesmethode of examenkatern. De syllabus voor zowel het centraal examen als het college-examen is uitgewerkt in examenbundels die de uitgeverijen Eisma, Hermaion en Primavera Press uitgeven of hebben uitgegeven.

[terug naar top](#)

Bijlage 1 Beschrijving examenstof

Domein A: Reflectie op klassieke teksten en antieke cultuur

Reflectie op klassieke teksten

- 1 De kandidaat kan zijn begrip van Latijnse en klassieke, vertaalde teksten demonstreren door:
 - een ongeziene passage te vertalen (alleen van toepassing op het centraal examen);
 - een passage te analyseren en interpreteren vanuit taalkundig, letterkundig en cultuurhistorisch perspectief;
 - een passage vanuit taalkundig, letterkundig en cultuurhistorisch perspectief te vergelijken met andere cultuuruitingen uit de oudheid of latere perioden.

Reflectie op antieke cultuur (alleen van toepassing op het college-examen)

- 2 De kandidaat kan:
 - antieke cultuuruitingen van verschillende cultuurdomeinen plaatsen in hun historische en culturele context en met elkaar in verband brengen;
 - antieke cultuuruitingen onderzoeken en zijn bevindingen formuleren.

Domein B: Reflectie op relaties tussen de antieke cultuur en de latere Europese cultuur

- 3 De kandidaat kan door de bestudering van de Latijnse en klassieke, vertaalde teksten tegen de achtergrond van de antieke cultuur:
 - onderwerpen actualiseren die voortvloeien uit een confrontatie tussen deze teksten en eigentijdse ontwikkelingen;
 - de eigentijdse cultuur plaatsen in het perspectief van de klassieke traditie waarin Europa staat.
- 4 (Alleen van toepassing op het college-examen):
De kandidaat kan
 - voorbeelden uit de receptiegeschiedenis herkennen, deze plaatsen in de context van de desbetreffende periode in de Europese cultuur en de van toepassing zijnde werkingsmechanismen noemen;
 - cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen.

Domein C: Zelfstandige oordeelsvorming

- 5 De kandidaat kan een beargumenteerde reactie formuleren op de inhoud van voorgelegde teksten en andere cultuuruitingen (uit de Oudheid en latere tijden).
- 6 (Alleen van toepassing op het college-examen)
De kandidaat kan cultuuruitingen uit de latere Europese cultuur vergelijken met antieke cultuuruitingen en daarover een beargumenteerd oordeel geven.

Domein D: Oriëntatie op studie en beroep

Domein E: Informatievaardigheden

- 7 De kandidaat kan:
 - doelgericht informatie en bronnenmateriaal zoeken, beoordelen, selecteren en verwerken, o.a. met behulp van het woordenboek;
 - (verworven) informatie verwerken en daaruit beredeneerde conclusies trekken;

- gebruik maken van verschillende ICT-toepassingen bij LTC;
- adequaat schriftelijk, mondeling en digitaal in het publieke domein communiceren over onderwerpen uit het desbetreffende vakgebied;
- bij het verwerven van vakkennis en vakvaardigheden reflecteren op eigen belangstelling, motivatie en leerproces.

De **minimumlijst Latijn** bestaat uit drie delen:

- I vormleer,
- II syntaxis,
- III literaire termen.

Deel I en II bevatten een opsomming van de taalkundige verschijnselen die kandidaten moeten kennen en die niet geannoteerd worden bij de vertaalopgave bij het Centraal examen. Deel III bevat een overzicht van literaire termen die door het CvTE bekend worden verondersteld.

De minimumlijst Latijn hanteert de terminologie die ook bij het Centraal Examen gehanteerd wordt.

Zie voor de minimumlijst: examenblad.nl, syllabus 2019 Latijnse taal en cultuur

[terug naar top](#)

Bijlage 2 Pensum

De met een asterisk (*) gemarkeerde passages worden in vertaling gelezen.

Centraal examen

Kernauteur: Ovidius

Genre: Epos en elegie

Aanbevolen edities: Metamorphoses, ed. R. Tarrant (Oxford 2004 [OCT]); Tristia, ed. S.G. Owen (Oxford 1915 [OCT]); Heroides, ed. E.J. Kenney, Ovid, Heroides XVI-XXI (Cambridge 1996 [Green & Yellow]).

Metamorphoses

1.452-567

3.131-205

* 3.206-227

3.228-252

* 4.32-189

* 6.146-381

8.611-724

* 10.243-297

Tristia

4.10

Heroides

* 16.1-162

16.163-239

* 16.240-378

* 17.1-74

17.75-138

* 17.139-268

College-examen

Kernauteurs: Cicero en Seneca

Genre: filosofie

Rode draad: Gelukkig leven

Tekstedities:

Cicero: Tusculanae disputationes, M. Pohlenz, Leipzig 1918 (Bibliotheca Teubneriana); De officiis, M. Winterbottom, Oxford 1994 (Oxford Classical Texts); De republica, J.G.F. Powell, J.A. North, Oxford 2001 (Oxford Classical Texts) Seneca: W.D. Reynolds, L. Annaei Senecae Ad Lucilium epistulae morales, Oxford 1965 (brieven); W.D. Reynolds, L. Annaei Senecae dialogorum libri duodecim, Oxford 1977 (dialogen) (Oxford Classical Texts)

Cicero Tusculanae disputationes 1.96-104 5.57-62

De officiis 3.58-60

De republica 6.13-20 *6.21-33 N.B. de hier aangegeven paragraafnummers zijn die van de OCT; in de vroegere edities worden deze passages aangeduid als 6.9-16 resp. 6.17-29

Seneca Epistulae 28 60 *86, 1-7

De brevitae vitae 1 2.1-3 3.4-5

De tranquillitate animi 4.2-8 *5 *8

De vita beata 17-18 *20

[terug naar top](#)

Bijlage 3 Voorblad

VERSLAG

Latijnse taal en cultuur

staatsexamen vwo

(inzenden vóór 1 april 2019)

Gegevens kandidaat

ED-nummer:.....

Naam en voorletters:.....

Postcode en woonplaats:.....

Bijlage 4 Hulpmiddelen

Basispakket

- schrijfmateriaal
- tekenpotlood
- blauw en rood kleurpotlood
- liniaal met millimeterverdeling
- passer
- geodriehoek
- vlakgum
- rekenmachine

Ook is het toegestaan om hulpmiddelen mee te brengen die geen relatie hebben met de exameneisen maar wel functioneel kunnen zijn, zoals: markeerstift, puntenslijper, leesliniaal (loep).

Woordenboeken

Nederlands-Nederlands (eendelig)

of

Nederlands-thuis taal/vreemde taal en thuis taal/vreemde taal-Nederlands (eendelig)

en

Een woordenboek Latijn-Nederlands is en een grammaticaoverzicht met werkwoordenlijst (in het woordenboek of los) zonder voorbeeldzinnen en toelichting op het gebied van de syntaxis.

Een voorbeeld van een toegestaan woordenboek is het woordenboek Latijn-Nederlands van H. Pinkster inclusief het daarin opgenomen grammaticaoverzicht. Ook is het toegestaan dit als los boekje uitgegeven grammaticaoverzicht naast een ander Latijns woordenboek te gebruiken.

Niet toegestaan is een woordenboek dat specifiek is toegesneden op een auteur aan wiens werk de vertaalopgave ontleend is.

De hulpmiddelen van het basispakket zijn toegestaan bij alle examens. Zij zijn niet alle nodig. Uitgebreide informatie over hulpmiddelen voor de centrale examens staat in de Regeling toegestane hulpmiddelen. Kies: examenblad.nl, 2019, vwo, onderwerpen, hulpmiddelen

[terug naar top](#)

Bijlage 5 Tips

Centraal examen

- Examenbundels of oude examens zijn geschikt om ervaring op te doen. Oude centrale examens zijn te vinden op onder andere examenblad.nl.

College-examen

- Bekijk de informatiefilm over het mondeling college-examen op de site: duo.nl, staatsexamens, Hoe het staatsexamen vo werkt.

[terug naar top](#)

